

Ľudské práva a občianska spoločnosť

Rastú hrozby pre naše základné práva na slobodu prejavu a pokojné zhromažďovanie

Charity, náboženské združenia, odbory a iné mimovládne organizácie zohrávajú rozhodujúcu úlohu pri ochrane ľudských práv a podpore pluralizmu.

Všetky tieto skupiny a občianska spoločnosť ako celok boli priamo zasiahnuté porušením práv na pokojné zhromažďovanie a slobodu prejavu.

Pravicoví populistickí politici, ktorí tvrdia, že sú sociálne rozdelení a zameriavajú sa na vylúčené skupiny, prekvitali v mnohých krajinách vrátane Talianska, Maďarska a Brazílie, kde bol Jair Bolsonaro zvolený za prezidenta na platforme, ktorá zahŕňala opozíciu voči právam žien a LGBTI ľudí.

Hrozby pre občiansku spoločnosť môžu pochádzať nielen od vlád, ale aj od podnikov a orgánov činných v trestnom konaní a môžu zahŕňať obmedzenia financovania a fyzické a verbálne útoky na aktivistov a novinárov.

Podľa správy CIVICUS mnoho útokov pochádza od skupín zameraných na ochranu práv, ktoré sa stali stále viac sebavedomými a dobre financovanými.

Medzitým sa represívne vládne opatrenia v jednej krajine často opakujú aj inde, komisár Rady Európy pre ľudské práva v roku 2017 poznamenal, že od roku 2012 viac ako 60 krajín prijalo alebo navrhlo zákony, ktorých cieľom je zaviesť väčšie obmedzenia občianskej spoločnosti.

Ľudské práva a občianska spoločnosť

Podľa správy CIVICUS sa však v oblasti obhajoby občianskej spoločnosti dosiahlo aj veľa úspechov.

V Latinskej Amerike a Karibiku bola napríklad prijatá dohoda z Escazu na ochranu obhajcov životného prostredia a ľudských práv, zatiaľ čo Nobelova cena za mier v roku 2018 bola udelená Denisovi Mukwegemu a Nadii Muradovej za ich prácu zameranú na ukončenie vojnového sexuálneho násillia.

Hlavné zásady Rady OSN pre ľudské práva týkajúce sa podnikania a ľudských práv objasňujú, že podniky by nemalibyť spoluúčasťou na represívnych opatreniach, ktoré ohrozujú občiansku spoločnosť a že podniky môžu skutočne zohrávať proaktívnu úlohu využitím svojho vplyvu v zapojení sa priamo s aktivistami v oblasti ľudských práv, aby kolektívne potlačili hrozby pre ľudské práva.

Ciele OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja uverejnené v roku 2015 s cieľom usmerniť svet smerom k udržateľnejšiemu rozvoju do roku 2030 zahŕňajú ciele konkrétne zamerané na zníženie nerovnosti, zlepšenie rodovej rovnosti a posilnenie mieru a spravodlivosti.

Pretože verejné zdroje, ktoré sú k dispozícii na financovanie cieľov, nezodpovedajú ich ambíciám, OSN sa podľa správy CIVICUS snaží vyplniť medzeru bezprecedentným počtom partnerov zo súkromného sektora vrátane individuálnych filantropov a veľkých korporácií.

Ľudské práva a nedostatok zdrojov

Zmena podnebia a narastajúci nedostatok zdrojov, napríklad sladkej vody, oslabujú základné práva

Nedostatok zdrojov je v mnohých častiach sveta čoraz zložitejšou výzvou.

V Austrálii sa najväčší a ekonomicky najvýznamnejší riečny systém v krajine zmenšuje z dôvodu extrémneho tepla a sucha, zatiaľ čo v USA sa vrtá podzemná voda stále hlbšie, aby lokalizovala dostatočné zásoby spôsobom, ktorý zvyšuje energetickú náročnosť a riskuje vyschnutie potokov a rezervoárov a milióny ľudí v Caracase, Chennai a Harare trpeli suchými vodovodnými kohútikmi a nedostatočnou vodou, organizácia obhajoby a vydavateľstva Circle of Blue informovala v roku 2019.

Súčasnú výzvu sa ešte viac zhoršia zmenou klímy

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj v roku 2012 predpovedala, že do roku 2050 bude takmer polovica svetovej populácie čeliť vážnemu vodnému stresu.

Iné prírodné zdroje môžu sledovať podobné dráhy.

Nedostatok zdrojov môže konflikt prehĺbiť a nevyhnutne môže mať hrozný vplyv na ľudské práva.

Aj keď sa nedá vylúčiť priamy konflikt, nedostatok zdrojov vo všeobecnosti sťažuje štátom najmä rozvojovým štátom poskytovať najzákladnejšie sociálne a ekonomické služby.

Ľudské práva a nedostatok zdrojov

Vo všeobecnosti sa medzinárodné a národné rámce v súčasnosti častejšie snažia chrániť práva na prístup k pôde, vode dostatočnej kvality a potravinám.

Architektúra OSN pre ľudské práva zahŕňa osobitného spravodajcu pre právo na výživu a tiež pre oblasť bezpečnosti pitnej vody a hygieny.

Medzi hlavné zásady Rady OSN pre ľudské práva v oblasti podnikania a ľudských práv, ktoré boli prijaté v roku 2011, patria požiadavky na podniky, aby zvažili, aký vplyv majú ich kroky na sociálne a ekonomické práva ľudí.

Tento vývoj je však ohrozený zvyšujúcim sa tlakom na prírodné zdroje.

Príčiny tohto tlaku sú rôzne, ale súvisia so zlou správou vecí verejných, zlyhaním pri riešení a zmierňovaní účinkov zmeny klímy a vykorisťovacími praktikami.

Okrem toho nedostatok zdrojov často neprimerane ovplyvňuje práva najzraniteľnejších ľudí a zväčšuje existujúce nerovnosti.

Spravodlivejšie rozhodovanie o prístupe by mohlo situáciu zlepšiť zásadnejšie však bude potrebné vyrovnať sa s tým, čo v prvom rade spôsobuje nedostatok zdrojov. To bude zase vyžadovať väčšiu spoluprácu medzi vládami a podnikmi.

Rámce ľudských práv

Boli vznesené otázky týkajúce sa účinnosti „samoregulačnej“ regulácie

Prijatie hlavných zásad podnikania a ľudských práv Radou OSN pre ľudské práva v roku 2011 sa považovalo za regulačný medzník, aj keď nie je jasné, ako sa tieto zásady dajú najúčinnejšie implementovať.

Jasne sa dosiahol pokrok, aspoň nejakým spôsobom, prostredníctvom väčšej angažovanosti verejného a súkromného sektora viac ako 30 krajín pripravuje národné akčné plány pre podnikanie a ľudské práva.

Jedným bodom sporu bolo, či štáty majú povinnosť regulovať extrateritoriálne správanie svojich domácich spoločností.

Maastrichtské zásady o extrateritoriálnych povinnostiach štátov v oblasti hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, ktoré v roku 2011 vydala skupina medzinárodných expertov, výslovne podporujú myšlienku, že štáty sú povinné zabrániť porušovaniu ľudských práv spáchaným týmito spoločnosťami v zahraničí.

Pri navrhovaní zásad mali experti na pamäti prípady, ako je priehrada Ilisu, rozsiahly projekt tureckej infraštruktúry, ktorý čerpal medzinárodné financovanie aj dodávateľov, ako aj kontrolu jeho ničivého vplyvu na miestne spoločenstvá a kultúrne dedičstvo.

Rámce ľudských práv

Hodnota samoregulácie v súkromnom sektore v porovnaní s právne záväznými opatreniami stále vyvoláva diskusiu.

Zdá sa, že iniciatívy, ktoré zahŕňajú Kimberlejský proces, Iniciatívu za transparentnosť ťažobného priemyslu a Dobrovoľné zásady bezpečnosti a ľudských práv, naznačujú, že iniciatívy „**mäkkého práva**“ bez právne záväznej sily môžu dosiahnuť určitý úspech.

Existujú však obavy, že samoregulačné režimy podkopávajú tlak na zodpovednosť.

V roku 2014 rezolúcia predložená v Rade OSN pre ľudské práva vyzvala na rokovanie o medzinárodnej zmluve o obchode a ľudských právach. Kritici tejto zmluvy vyjadrili pochybnosti, že prísnejšie opatrenia však nevyhnutne povedú k lepším výsledkom.

John Ruggie, profesor Berthold Beitz v oblasti ľudských práv a medzinárodných vzťahov na Harvardskej škole vlády Johna F. Kennedyho, tvrdil, že širšia kategória „**podnikania a ľudských práv**“ zahŕňa toľko rôznych orgánov vnútroštátneho a medzinárodného práva, ktoré sa zaoberajú rôznymi problémami, zaoberajúc sa rôznymi záujmami a podloženými rôznymi inštitucionálnymi usporiadaniami, ktoré oslabujú možnosti zmluvy.

Zostáva ešte vidieť, aká bude politická debata.

Vplyv technológie na ľudské práva

Špičková inovácia pomáha a brzdí presadzovanie práv. Technológia môže priniesť nové spôsoby ochrany ľudských práv.

Satelity sa čoraz častejšie používajú na odhaľovanie a monitorovanie hrubého porušovania ľudských práv a na poskytovanie dôkazov, ktoré možno použiť na to, aby sa páchatelia postavili pred súd (na dokumentáciu a zdieľanie zneužitia sa teraz dá relatívne rýchlo upozorniť svet prostredníctvom sociálnych médií).

Technológia môže tiež lepšie umožniť mobilizáciu ľudí, ktorí sa snažia zabezpečiť svoje práva.

Platformy sociálnych médií uľahčujú výmenu informácií, ktoré boli životne dôležité pre koordináciu protestov v USA, Španielsku, Turecku a na Ukrajine.

Podľa článku uverejneného výskumníkmi z New York University ^{v roku 2018}. Problémy spojené s dozorom a monitorovaním nie sú nové, ale zhoršili sa napríklad technologickými inováciami. To vyvolalo určitú legislatívnu reakciu v roku 2019 sa San Francisco stalo prvým hlavným mestom USA, ktoré zakázalo používanie technológie rozpoznávania tváre políciou a inými verejnými agentúrami.

Medzi obavy patrí potenciálna zaujatosť, ktorú možno zapracovať do systémov umelej inteligencie poháňajúcich rozpoznávanie tváre a ďalšie metódy sledovania.

Vplyv technológie na ľudské práva

Veľké množstvo údajov, ktoré priemerná osoba v súčasnosti ukladá pravidelne online, vytvára množstvo informácií, ktoré sú možné použiť na vytvorenie komplexných a rušivých profilov.

Tieto profily sa zase môžu použiť na narušenie súkromia, právnej ochrany a prístupu k nezaujatým informáciám a na ohrozenie základov fungujúcej spoločnosti.

V Južnej Afrike bola v roku 2017 spustená kampaň sociálnych médií „**bieleho monopolu**“, ktorá sa snažila vzbudiť rasové napätie a odvrátiť pozornosť verejnosti od nekontrolovateľnej a žieravej korupcie.

Technológia predstavuje tiež potenciálne ohrozenie ľudských práv vo forme autonómnych zbraní predmetom rozsiahlej diskusie o tom, ako sú v súlade s existujúcimi zásadami medzinárodného práva a ako by sa mali regulovať.

Vo všeobecnosti sa vytvorila zložitá zmes medzinárodnej, národnej a „**samoregulačnej**“ regulácie na ochranu ľudí pred technologickým pokrokom, aj keď bez toho, aby držali krok s týmto pokrokom.

Vplyv internetových platforiem na zdieľanie automobilov a cestovanie autom pôsobí na dnes nezamestnaných vodičov taxíkov a vystávaných nájomcov, aj keď tvorcovia politik hľadajú príslušné riešenia.

Nerovnosť a ľudské práva

Keď sa nerovnosť zhoršuje, podkopáva snahy o zachovanie základných ľudských práv

Najbohatšie 1% svetovej populácie vlastní 45% všetkého bohatstva ^{od roku 2019}, po finančnej kríze sa prehĺbuje nerovnosť ešte viac- podľa správy uverejnenej spoločnosťou Credit Suisse.

Keď sa nerovnosť prehĺbila, venovala sa väčšia pozornosť vzťahu k globálnej správe vecí verejných a hospodárskej politike a vážnym dôsledkom, ktoré má na vykonávanie základných ľudských práv na vzdelanie, zdravotnú starostlivosť a bývanie.

Dôsledky chudoby na ľudské práva sa čoraz viac oceňujú.

Prvý z cieľov OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja, je aby svet do roku 2030 *priniesol trvalo udržateľnejšiu cestu rozvoja* a venoval sa konkrétnemu odstraňovaniu chudoby.

Podľa OSN od roku 2015 približne **736 miliónov ľudí stále žilo za menej ako 1,90 dolárov za deň**, zatiaľ čo hospodársky pokrok v Číne a Indii bol nerovnomerný a chudoba bola neúmerne postihnutá ženami, pretože mali menej platenú prácu a vzdelanie.

Jedným z konkrétnych cieľov tohto cieľa je zabezpečiť, aby všetci muži a ženy mali rovnaké práva na ekonomické zdroje.

Nerovnosť a ľudské práva

Výzvou je nielen zistiť, ako sú ľudské práva ovplyvňované rastúcou nerovnosťou, ale tiež navrhnúť spôsoby, ako začleniť rámec ľudských práv do rozvoja politiky.

Tento problém nemôže byť naliehavější.

Ako osobitný spravodajca OSN pre extrémnu chudobu a ľudské práva uviedol Philip Alston, rámec ľudských práv, ktorý sa nezaoberá spojením medzi extrémnou nerovnosťou a extrémnou chudobou, je odsúdený na neúspech.

Existuje mnoho potenciálnych súvisiacich oblastí, vrátane daňovej politiky, keďže dane sú pre vlády kritickým prostriedkom na riešenie hospodárskej nerovnosti a ochranu práv.

Komplexný prístup k zdaňovaniu by sa zaoberal problémami spôsobenými daňovými únikmi a dostupnosťou daňových rajov (podľa správy uverejnenej Medzinárodným menovým fondom každoročne vlády stratia až 600 miliárd dolárov na strate príjmu z príjmu právnických osôb).

Porozumenie väzbám medzi korupciou a ľudskými právami je rozhodujúce, rovnako ako zhromažďovanie a zverejňovanie spoľahlivých údajov o nerovnosti, ktoré môžu umožniť lepšie sledovanie vývoja ukazovateľov, ktoré merajú pokrok alebo jeho nedostatok.